

Verleden&heden en Plateau 322,5m

Er zijn nog enkele exemplaren van Verleden&heden Themanummer 6 Vaalserberg of het Plateau 322,5 m door Dolf Baltus te koop. Verkooppunten: Read Shop Vaals, Maastrichterlaan 78, Grenswinkel Vaals, Maastrichterlaan 15, Kapsalon John Kohnen, Jos Francotteweg 5, Vaals. Verkoop tevens op woensdagmorgen van 10.00 tot 12.00 uur in het verenigingslokaal Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11a, Vaals. Bestellen kan ook via sankttolbert@gmail.com. Bij verzending per post komen de verzendkosten voor rekening van de koper.

In dit nummer:

- Weer een zeer aparte schenking 1
- Alcuinus, raadsheer van Karel de Grote 2
- LIERJANK VÖLSER PLAT-dialèkt/ dialect -TAAL / SJPROACH? 3
- Lezing door dr. Holger A. Dux over nieuwe bouwstijlen in de jaren 1920 4

Nummer 127

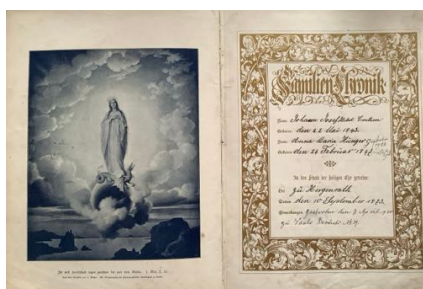
2022 #6

Weer een zeer aparte schenking

Onlangs mocht de heemkundekring Sankt Tolbert weer een mooi relict uit vroegere tijd van uit Vaals ontvangen. Mevrouw Vivienne Crutzen uit Heerlen schonk ons o.a. de familiebijbel van Jan Joseph Hubert Crutzen en zijn nazaten, een bierkruijk en het misaaltje van Catharina Huppertz. Bij de overdracht was het een boeiend verhaal dat ook liet zien wat in families kan gebeuren en welke verwikkelingen kunnen ontstaan. Maar verhalen die gekend mogen worden. Even heel kort de relatie met Vaals te laten zien vanuit de familiebijbel.

Als eerste vermelding staat Johan Josef Hubert Crutzen, geboren 22 mei 1843 te Vaals, huwt op 10 september 1873 in Hergenrath met Anna Maria Hüniger. Een van hun kinderen was Hubert Paulus Crutzen, geboren 28

mei 1874 te Vaals, gehuwd met Catharina Huppertz. De vader van Vivienne Remy Mathilde Crutzen was Nicolaes Jozef (Joep) Crutzen (geb. 30-06-1924 te Kerkrade) gehuwd met Maria Josephina Hubertina Delahaye.

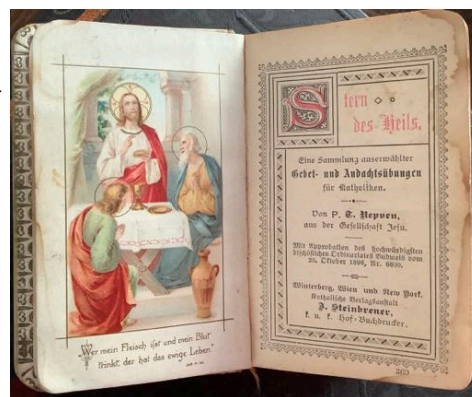
Om even kort uw interesse te wekken is gebruik gemaakt van de site www.viviennecrutzen.nl waar te lezen valt, dat Hubert Paul Crutzen was de opa van de schenker. *Mijn Opa heb ik niet gekend, die is gestorven in 1949 in Venray. Mijn oma was 23 jaar jonger als mijn opa, die trouwde in 1951 met Hubert Senden, waarmee ze*

al een relatie had voordat mijn opa overleden was, weet ik uit welingelichte bron. Mijn Oma had een Vivo winkel die haar waren betrok van een Grossier in Sittard. De bijrijder op de wagen van de grossier die de

goederen kwam brengen was Hubert Senden. elke week zagen ze elkaar en toen mijn opa in Venray zat bloeide de liefde tussen mijn Oma en Hubert Senden op, nadat mijn Opa overleden was, moest er een periode van

rouw in acht worden genomen en het schijnt ook nog zo te zijn geweest dat Hubert Senden een schuld diende te worden voordat het huwelijk kon plaats vinden. Toen dat allemaal geregeld was trouwde mijn oma in 1954 met Opa Senden.

Om iedereen in staat te stellen om de stukken in te zien heeft Sankt Tolbert deze graag in ontvangst genomen en wil belangstellenden ook in de gelegenheid stellen dit allemaal te bekijken. Neem rustig contact met ons op en kan er een afspraak gemaakt worden.

Missaaltje (b 6,5cm; h 9,5cm; d 2cm)

Alcuinus, raadsheer van Karel de Grote door Jochen Laschet

In onze bijeenkomst van september 2022, vertelde Jochen Laschet ons op een boeiende wijze de rol die Alcuinus voor Karel de Grote en zijn rijk betekent heeft, maar ook de vruchten die door de mensheid daarna konden plukken.

Met een reis door de tijd, waarbij Karel de Grote en de vorming van zijn rijk, Alcuinus zijn rol bij Karel de Grote, de onderwijs-reformen, schrifttekens, maar ook zijn rol in de kerkelijke reformen was de avond gevuld.

Allereerst moesten wij onze "moderne bril" afzetten omdat de landen zoals ze nu bestaan er nog lang niet waren. Ook bestuurlijk en kerkelijk zag het er anders uit.

Van het einde van het west Romeinse Rijk, de volksver-

huizingen in Europa naar de overgang met Karel de Grote die in 747 te Herstal als zoon van Pepijn de Korte werd geboren.

In 768 erfde hij het Frankische Rijk van zijn vader, dat hij met vele veldtochten uitbouwde tot een gebied dat een groot deel van het huidige Europa gaat omvatten.

Karel werd in 800 gekroond tot Keizer van het Heilige Roomse Rijk.

Maar dan de rol die Alcuinus in zijn leven ging spelen. Alcuinus werd rond 735 geboren in de Engelse stad York. Rond 770 werd hij tot diaken gewijd. In 778 werd hij bibliothecaris van de vermaarde bibliotheek van zijn geboortestad.

Alcuinus kreeg dus in het koninkrijk Northumbria een religieuze opleiding die tegelijkertijd ruimte liet voor de artes liberales (zeven vrije kunsten, Grammatica, Dialectica/ logica (redeneervorm die gebruik maakt van tegenstellingen om naar waarheid proberen te zoeken), Retorica, Aritmetica, Geometria, Musica en Astronomia) iets wat Alcuinus later in de paleisschool van Aken goed zou gebruiken.

In 781, tijdens een reis naar Rome, ontmoette hij in Parma Karel de Grote, die hem overhaalde om in zijn dienst te treden.

Karel de Grote nodigde hem dat jaar ook uit om de Paltsschool in Aken op te zetten. In 782 kwam hij inderdaad met enige landgenoten vanuit Engeland naar het

Frankische Rijk over.

Alcuinus wordt hoofdmeester aan de hofacademie en ook hoofd van het Scriptorium te Aken. Zo begint hij onderwijs te geven aan de kinderen van Karel en hijzelf ook en leden van de hofhouding. De kennis die hij had opgedaan in de kloosterschool en bibliotheek in York gaf hij op zijn beurt door aan een grote generatie monniken en klerken. Het succesvolle programma van die kloosterschool bracht hij over naar Aken en van daaruit vond het onderwijsmodel zijn weg naar de kloosters elders in Europa.

Schoolboeken van zijn hand vonden de weg door het Rijk van Karel de Grote. Een van de belangrijkste zaken was dat alle Frankische jongens in een kloosterschool moesten leren lezen, schrijven, bidden en zingen. Alcuinus kon door zijn functie en relatie met Karel de Grote ook de aanzet geven tot een andere vorm van mensen tot het katholieke geloof over te halen, niet kerstening door dwang met geweld en het doden van ongelovigen, maar de overwonnen machthebbers aan de zijde te krijgen van zijn Keizer, om zodoende te laten zien dat zij niet de vijand waren, maar samen verantwoordelijk zijn voor het wel en wee van het volk. Hierbij spelen de ontwikkeling van onderwijs, het schrift en de kerkelijke hervorming een belangrijke rol.

Deze laatste hervorming werd aangezet om het Latijn te standaardiseren, want het Kerklatijn was naast de kerkelijke taal ook de bestuurlijke taal. Maar een belangrijke zaak vond Alcuinus, dat de preek in de taal van het volk moest worden gehouden zodat de mensen het kunnen begrijpen. Zoals eerder al aangegeven Karel de Grote "zat ook in de klas" bij Alcuinus en leerde op latere leeftijd pas lezen en schrijven. Karel was een intelligente man en sprak meerdere talen o.a. Ripuarisch, Waals en andere Franse dialecten, Latijn en Grieks. Jochen gaf in een overzicht aan, via het onderzoek van P. Kerkhof van de universiteit van Leiden, waar en welke Frankische taken in het Rijk voorkwamen. Ook het ontwikkelen van een schrift werd besproken. Want vanuit het scriptorium in Aken

werd het gebruik en de algemene verspreiding van de Karolingische minuskel gestart. In 796 werd Alcuinus abt van de abdij van Tours. Ook het scriptorium van Tours speelde een belangrijke rol bij het verspreiden van de Karolingische minuskel. Het schrift verspreidde zich zeer snel over het Karolingische rijk in de periode van ca. 800 tot ca. 830. Het nieuwe schrift was makkelijker te leren dan de schriftsoorten die voordien gebruikt werden. Een van de grote voordelen van het nieuwe schrift was zijn goede leesbaarheid en relatief goed te schrijven.

Alcuinus is op een gegeven moment niet direct aan het hof meer, hij verbleef weer enige tijd op het Britse eiland, in 793 kam hij weer terug naar het continent. Hij werd ook

abt van de abdij van Tours om daar tot aan zijn dood (op 19 mei 804, in Tours) te blijven. Toch onderhield hij contact met Karel de Grote middels brieven.

Als U als lezer denkt, dit is al een uitvoerig verhaal, dan mag U weten dat de lezing van Jochen Laschet nog veel meer inhoud en wetenswaardigheden bevatte dan hier beschreven.

LIERJANK VÖLSER PLAT-dialèkt/ dialect -TAAL / SJPROACH?

Drie vrijdagavonden in september 2022 verzamelde zich een zeer gevarieerd gezelschap, dat meer wilde weten over, het spreken van of hoe het geschreven werd van het 't Völser plat. Jonge mensen, oudere mensen, wel en niet dialect sprekende mensen, of mensen die een bijna een halve eeuw uit Vaals weg waren en weer terugkwamen. Maar één ding hadden ze gemeen, we gaan ervoor om dit te begrijpen, te spreken, te lezen en liefst nog te schrijven.

Niet alleen de "cursisten" waren vol enthousiasme, ook de drie "docenten" Jo Kern, Juus Erven en Peter Klein. Met uitleg over klanken van "sj" van sjpas (van sjaal /

sjouwen) in tegenstelling tot "sch" van school of bij "è" van jèk (Genève) in tegenstelling tot "e" van "en", of bijv. 't en 'n (niet ut en un!) werd gestart.

Naast de theorie, ook praktijkles, zo werd geteld in het plat, de dagen van de week etc. Alledaagse woorden of zaken die je kunt gebruiken om op een eenvoudige manier te laten horen dat je mee wilt en kunt doen in de gemeenschap. Ook een rollenspel, wel natuurlijk met tekst in het plat zoals bijv. Waar hoale/ in 't jesjèf hoorde erbij. Elke les weer even terughalen wat de vorige keer was verteld

en dan weer wat meer uitbreiden om je woordenschat nog breder te maken. Na de derde les was de conclusie, dat men veel had opgestoken en geleerd en eigenlijk verder wilde in het zich bekwamen van het Völser plat, gesproken en/of geschreven. Dus het is aan Sankt Tolbert om na te denken hoe deze enthousiaste vraag ingevuld kan worden.

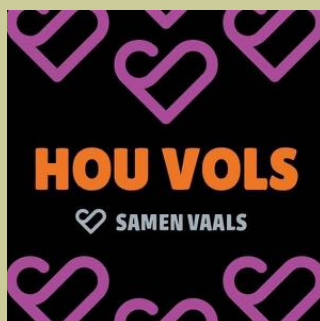
Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
www.sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
 facebook

Verenigingsnieuws

Lezing door dr. Holger A. Dux over nieuwe bouwstijlen in de jaren 1920

Vrijdag 28 oktober 2022, aanvang 19.30 uur.
Óp Sankt-Tolbert, Bloemendalstraat 11a, Vaals

In samenwerking met de Kring Valkenburg en Heuvelland van het LGOG organiseren wij een lezing (in het Duits) door Holger Dux over nieuwe bouwstijlen in de jaren 1920.

Klooster Mamelis - Gibt es Bauhaus am Dreiländereck? Das Aussehen von Häusern und Kirchen, egal, ob sie groß oder klein sind, verändert sich im Laufe der Generationen. Denn was die Großeltern und Eltern schick gefunden haben, das sehen die Kinder und Enkel ganz anders.

Moden bestimmen das Aussehen von Gebäuden, mal sind sie eher verputzt, mal aus Backstein oder mit Glas und Stahl. 'In welchem Styl sollen wir bauen', fragte man sich schon vor 150 Jahren. Das war zu der Zeit, als Stuck und Schnörkel, Säulen und Figürchen an den Fassaden prangten. Märchenhaft oder Kitsch? Wen wundert es, dass in der Generation danach, und das

ist vor allen Dingen in den 1920er Jahren, alles ganz anders haben wollte.

Kirchen wurden modern gebaut. Wohnhäuser und Fabriken erinnern oft an einen Würfel. Wer seine Werbung gut geplant hatte, der wurde als Vorbild genommen.

Plötzlich waren die Amsterdamer Schule, Art Déco und Bauhaus in aller Munde. Auch wenn weder Amsterdam noch Dessau in der Nähe des Dreiländerpunktes liegen. Eine wichtige Rolle spielten die Architekturzeitung und die Fotos, die über Neubauprojekte informiert haben. Es entstanden also überall funktionale Gebäude, die sich deutlich von dem bisher üblichen unterscheiden. Der heutige Vortrag möchte zeigen, wie in den 1920er Jahren, mit dem Schwerpunkt Aachen, gebaut wurde. Exkurse blicken in die Nachbarschaft und erwähnen das Kloster in Mamelis genauso wie die

Entwürfe von Fritz Peutz in Heerlen.

De lezing is ook toegankelijk voor niet leden.
Entrée vrije gave.

Het is mogelijk dat er foto-, film- of geluidsopnames worden gemaakt en gebruikt (gepubliceerd) b.v. op sociale media. U wordt door uw aanwezigheid geacht daarvoor uw toestemming te hebben verleend en daarmee akkoord te gaan.

KONINKLIJK
LGOG

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.